

**ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ**

**ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ**

Հետազոտության թեման՝

*Բնապահպանությունը որպես մարդկության
գլխավոր հիմնախնդիր, կրթությունը,
դաստիարակությունը դպրոցում*

Առարկան՝

Բնագիտություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝

Հրանուշ Մարդոյան

Ուսումնական հաստատություն՝ Թ. Կրպեյանի անվան միջնակարգ դպրոց

Երևան 2022

Հետազոտական Աշխատանք

[\[https://armenpress.am/arm/news/1019571\]](https://armenpress.am/arm/news/1019571)

Հետազոտական աշխատանքի հեղինակ՝ Հրանուշ Մարդոյան

Բովանդակություն

1.Ներածություն

Ի՞նչ միջոցներով սովորողների մեջ դաստիարակել սեր դեպի բնությունը

2.Բնապահպանական դաստիարակություն

3.Բնապահպանական դաստիարակության նպատակը

4.Բնապահպանական դաստիարակության խնդիրներները

Ի՞նչ արշավների միջոցով ամրապնդել սովորողների մոտ բնապահպանական դաստիարակությունը

5.Բնապահպանությունը կրթության համակարգում և բնապահպանական գործընթացի կազմակերպումը

6.Բնապահպանության հիմնական խնդիրները

6.1 Օդային ավազանի աղտոտման պատճառները

6.2 Ջրային ավազաններն ու դրանց աղտոտումը

6.3 Կենդանիների բազմազանության պահպանությունը

6.4 Բույսերի բազմազանության պահպանությունը

Ի՞նչ արշավների միջոցով ամրապնդել սովորողների մոտ բնապահպանական դաստիարակությունը

Ինչպե՞ս սովորողներին բերել բնապահպանական ինքնադաստիարակության

7.Բնապահպանական դաստիարակությունը դպրոցում

7.1 Արտադասարանական արշավ դեպի Ծաղկաձորի անտառ:ՈՒսումնասիրություն,հետազոտություն

Ինչպե՞ս սովորողներին բերել բնապահպանական ինքնադաստիարակության

8.Յետազոտական հարցում

8.1 Աշակերտների հետ

8.2 Ուսուցիչների հետ

9.Եզրակացություն

10.Առաջարկություն

11.Օգտագործված գրականություն

Թեմա--Բնապահպանությունը որպես մարդկության գլխավոր հիմնախնդիր,կրթությունը,դաստիարակությունը դպրոցում

Ներածություն

...Եթե մարդը ցանկանում է որևէ հարցում բնության հետ ընդհանուր համաձայնության գալ,ապա մեծ մասամբ նա ստիպված է ընդունել նրա պայմանները:Ռ.Ռիկլեֆս[Լյուդվիգ Մեյբումյան<<Էկոլոգիայի հիմունքներ>> Էջ 3]

Բնապահպանություն` Երկիր մոլորակի բնական ռեսուրսների պահպանման,վերականգնման և ռացիոնալ օգտագործման չափերի ամբողջությունն,ինչպես նաև ֆլորայի և ֆաունայի բազմազանությունը,ընդերքի հարստությունը,ջրերի և մթնոլորտային օդի մաքրությունը:[<https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%B2%D5%B6%D5%A1%D5%BA%D5%A1%D5%B0%D5%BA%D5%A1%D5%B6%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6>]

Մարդկային հասարակության կարևորագույն խնդիրներից են բնության մեջ գոյություն ունեցող Էկոլոգիական օրենքների իմացության հիման վրա բնության խելամիտ

օգտագործումն ու պահպանումը: Մարդկության տունը երկիր մոլորակն է, որն այսօր ինամֆի և պահպանության կարիք ունի: Բնապահպանական դաստիարակությունն ու բնապահպանական կրթությունը ներկա ժամանակներում գոյապահպանման պահանջ է: Այսօր մասնագետները կարևորելով բնապահպանական կրթությունը կատարում են բազմաթիվ հետազոտություններ: Կրթական տարբեր ոլորտներում ներառված է բնապահպանական կրթությունը , որի նպատակն է ձևավորել բնապահպանական գիտակցություն: Դպրոցներում աշակերտների բնապահպանական դաստիարակության ինդրում շատ կարևոր է արտադասարանական պարապմունքների և էքսկուրսիաների ,արշավների կազմակերպումը, որի ընթացքում աշակերտների մոտ զարգանում է սեր դեպի բնությունը, հետաքրքրություն է առաջանում մոտիկից ավելի լավ ճանաչել բնությունը, մասնակցել բնության պահպանության խնդիրների լուծմանը; Բնապահպանական դաստիարակությունը պետք է լինի շարունակական, քանի որ բնապահպանական խնդիրները բազմաթիվ են, որոնք պահանջում են հրատապ լուծումը և ամբողջ մարդկության ջանքերը: Այլ կերպ դրանց անվանում են համամոլորակային բնապահպանական հիմնախնդիրներ: Յուրաքանչյուրիս քաղաքական պարտքն է պահպանել բնությունը, վերականգնել խաթարված բնապահպանական համակարգերը: Բայց մեզանից ամեն մեկը ավելի քիչ միջոցներ ու հնարավորություններ ունի , քան ամբողջ համայնքը, պետական կառույցները, միջազգային կազմակերպությունները: Անձի բնապահպանական կրթությունը, մշակույթը օբյեկտիվ անհրաժեշտություն է, որը բխում է մարդ, հասարակություն, բնություն փոխազդեցության պահանջներից:

Բնապահպանական դաստիարակություն

Բնապահպանական գիտակցության ձևավորումը դպրոցի կարևոր խնդիրներից մեկն է, որը ձևավորում է բարոյական մշակույթը և անխուսափելիորեն անդրադառնում է անհատի բնապահպանական կրթության վրա: Այն նաև խթան է հանդիսանում բնապահպանական գիտակցության զարգացմանը:

Բնապահպանական կրթության ծրագիրը սովորողների համար հանդիսանում է կոնկրետ մարմնավորում, որը բնապահպանական դաստիարակության հետ կապված ուսումնական պրակտիկան է, որն իրականանում է դպրոցներում: Բացի ծրագրի բովանդակության հիմնական հասկացություններից և արժեքներից, ներկայիս մոդելը արժեքավորվում է նաև առաջնային գործունեությամբ՝ կրթական վիճակ, լավագույն փորձ, տեխնիկա, ձևեր, գործիքներ, արտադրական տեխնոլոգիաների առանձնահատկությունները:

Ժամանակակից մարդուն պետք է բնապահպանական գիտելիքների մեծ պաշար, ճիշտ վերաբերմունք շրջապատող միջավայրին՝ բույսերին, կենդանիներին, թռչուններին, որպեսզի կարողանա մասնակցի բնության պահպանության ցանկացած հարցի լուծմանը:

Անձի բնապահպանական

կրթությունը, մշակույթը օբյեկտիվ անհրաժեշտություն է, որը բխում է «մարդ, հասարակություն, բնություն» փոխազդեցության պահանջներից: Բնապահպանական կրթությունը բնապահպանական գիտելիքների և հմտությունների համակարգ է, որը միտված է երեխաների մեջ շրջապատող բնական աշխարհի, երևույթների, նրա օրենքների և օրինաչափությունների մասին գիտելիքների և պատկերացումների, բնաճանաչողական ընդունակությունների, իմացական հետաքրքրությունների, բնապահպանական մշակույթի ձևավորումը:

Աշակերտները պետք է

գիտակցեն, որ մեր հայրենիքը մեր մոլորակի փոքրիկ մասնիկն է, որը ունի բազում բնապահպանական խնդիրներ և ունի բոլորիս օգնության կարիքը: Մենք մեր նախաձեռնություններով և միջոցառումներով պետք է փորձենք պաշտպանել մեր վտանգված գեղեցիկ բնությունը:

Սովորողների Էկոլարքագծի ձևավորումը՝

սովորողների մոտ մշակվում է որոշակի վարքագիծ բնության հետ փոխազդեցության ընթացքում: Բնապահպանական սխալներ չանելու համար ժամանակակից մարդը պետք է զինված լինի տարրական էկոլոգիական գիտելիքներով և նոր էկոլոգիական մտածողությամբ: Էկոլոգիական դաստիարակության հաջող կազմակերպման համար անհրաժեշտ է հստակեցնել նպատակներն ու խնդիրները:

Էկոլոգիական դաստիարակության նպատակն է.

Ապահովել մարդու և հասարակության անընդմեջ համալիր, միասնական Էկոլոգիական գիտելիքների մատուցումը:

Նպաստել Էկոլոգիական դաստիարակության և կուլտուրայի ձևավորմանը: Մարդու հասարակության ու շրջակա բնական միջավայրի փոխներգործությունների ներդաշնակությանը, համակողմանիորեն զարգացած անձի ձևավորմանը:

Էկոլոգիական անընդմեջ կրթության համակարգը և Էկոլոգիական գործընթացի կազմակերպումը

Էկոլոգիական անընդմեջ կրթությունը Հայաստանի Հանրապետության միասնական կրթության համակարգի բաղադրիչն է: Այն պետական կրթական չափորոշիչների, կրթական հաջողությունն ապահովող տարբեր մակարդակի և ուղղվածության կրթական ծրագրերի, դասընթացների, ուսումնական հաստատությունների և կրթության կառավարման մարմինների փոխկապակցված ամբողջությունն է: Էկոլոգիական կրթությունը պարտադիր է: Էկոլոգիական կրթությունը ուղղված է շրջակա միջավայրի պահպանության խնդիրների լուծմանը;

Բնապահպանական դաստիարակության խնդիրներն են.

Բնապահպանական գիտելիքների հաղորդման իրավունքի ապահովումը և պաշտպանումը:

Ազգաբնակչության Էկոլոգիական ուսուցման ,դաստիարակման և Էկոլոգիական կուլտուրայի ձևավորման ու զարգացման իրավական ,սոցիալ տնտեսական , կազմակերպական , հոգեբանական և այլ երաշխիքների ապահովումը;

Գոյություն ունեցող տեղեկատվական ու կրթական կառույցների համակարգում առաջացած խնդիրների կենսագործման մեխանիզմների ապահովումը:

Բնապահպանությունը կրթության համակարգում և բնապահպանական գործընթացի կազմակերպումը

Բնապահպանության անընդմեջ կրթությունը Հայաստանի հանրապետության միասնական կրթության համակարգի բաղադրիչն է: Այն պետական կրթական չափորոշիչների , կրթական հաջողությունն ապահովող տարբեր մակարդակի և ուղղվածության կրթական ծրագրերի , դասընթացների, ուսումնական հաստատությունների և կրթության կառավարման մարմինների փոխկապակցված ամբողջությունն է: Բնապահպանական կրթությունը պարտադիր է: Բնապահպանական կրթությունը ուղղված է շրջակա միջավայրի պահպանության խնդիրների լուծմանը:

Բնապահպանության հիմնական խնդիրները

Մեր դարաշրջանը պետք է լինի ոչ միայն պլաստմասսաների և համակարգիչների դարաշրջան, այլ նաև,ամենից առաջ,կանաչ բույսերի ,վառ ծաղիկների, մաքուր գետերի և անտառների դարաշրջան:

Վ.Սալադուխին[<<Էկոլոգիայի հիմունքներ >> գլուխ 2 Էջ 24]:

Էկոլոգիայի գիտություն է,որը ուսումնասիրում է,թե անընդհատ փոփոխվող պայմաններում ինչպես են գոյատևում բույսերի, կենդանիների, սնկերի, բակտերիաների,տարբեր տեսակների օրգանիզմներն երկրի վրա, ինչպե՞ս են դրանք

կապված շրջակա միջավայրի և միմյանց հետ, ի՞նչն է պահպանում կյանքի կայունությունը միջավայրի պայմանների փոփոխությունների դեպքում:

Ժամանակակից բնապահպանությունում խնդիրները շատ բազմազան են կախված կլիմայի փոփոխության և մարդածին գործոնի, մարդկանց թվի ավելացման հետ: Բնապահպանության կարևոր խնդիրներն են՝ օդային ավազանի աղտոտումը, մարդածին աղտոտումը, կենդանիների բազմազանության պահպանությունը, բույսերի բազմազանության պահպանությունը, ջրային ռեսուրսները և դրանց խնդիրները:

Օդային ավազանի աղտոտման պատճառները և բնապահպանական խնդիրները

Արեգակի ճառագայթները, երկրի մթնոլորտը մեր մոլորակի վրա ապահովում են կյանքի համար անհրաժեշտ կլիմա: Սակայն առանձին վայրերում հատկապես արդյունաբերական քաղաքներում օդ է արտանետվում ոչ պիտանի, վնասակար նյութեր, թունավոր գազեր և այլն: Օդի ախտոտման առավել աննպաստ հետևանքներից են ջերմոցային էֆեկտը, թթվային անձրևները, ծխածածկույթը: Մթնոլորտ արտանետված գազերը, փոշին և մուրը ջրային գոլորշիների վրա առաջացնում են կայուն համակարգեր, միացություններ, հեղձուցիչ մառախուղ, որը մեծ քաղաքների համար համար չարիք է: Քանի որ մթնոլորտը երկիր մոլորակի բոլոր մարդկանց համար ընդհանուր է, տարբեր երկրներ համատեղ միջոցառումներ են ձեռնարկում պաշտպանելու թունավոր արտանետումից: Դրված է անթափոն, Էկոլոգիապես մաքուր արտադրության հիմնախնդիրը: Այդ նպատակով գործարաններում տեղադրվում են գտիչներ, մեքենաների շարժիչներում կատալիզատորներ՝ այրումը լրիվ կատարելու համար և այլն: Միջազգային հանրության հիմնական պայքարն ընթանում է օգունը քայքայող նյութերի կիրառման դեմ: Օգոնոյին շերտի պահպանումը համամոլորակային Էկոլոգիական խնդիրներից է: 1995թ.մոտ 150 երկիր, 1997թ. 163 երկիր Մոնրեալում

ստորագրեցին «Մոնրոեյան արձանագրությունը» միջազգային համաձայնագիրը օգոստյան շերտը քայքայող նյութերի իսպառ վերացման կամ դրանց արտադրությունը խիստ կրճատելու բերաբերյալ:[<https://www.ecolur.org/hy/news/nuclear-energy/440/>] Վ.Սալադուխին[<<Էկոլոգիայի հիմունքներ >> գլուխ 2 էջ 24]:

Բնական միջավայրի մարդածին աղտոտումը

Աղտոտման տեսակներ

Մարդկությունը իր գործունեությամբ հարյուրավոր տարիների ընթացքում ազդում է բնության վրա, խախտում է հավասարակշռությունը, աղտոտում է միջավայրը, դարձնում պակաս նպաստավոր, իսկ առանձին դեպքում մարդկանց և կենդանի օրգանիզմների համար վտանգավոր է: Ախտոտման ամենատարածված աղբյուրներն՝ արդյունաբերությունը, ավտոմոբիլային տրանսպորտը, շինարարությունը, հանքարդյունաբերական ձեռնարկությունները: Դրանք ավերում են բնական համակերպությունները, արդյունաբերական և հանքերից առաջացած թափոնները կուտակվում են բնության մեջ ամբողջովին փոխելով բնական միջավայրը: Բնական միջավայրի աղտոտման տեսակներն են՝ մարդածին և բնական: Մարդածին աղտոտումը բաժանվում է երեք խմբի՝ կենսաբանական, մեխանիկական, քիմիական: Կենսաբանական աղտոտման պատճառներն են՝ աղտածին բակտերիաները, սնկերը, կապտականաչ ջրիմուռները և մարդու համար վտանգավոր նյութերը: Մեխանիկական աղտոտման պատճառներն են՝ փոշին, աերոզոլ կենցաղային թափոնները: Քիմիական աղտոտման պատճառներն են՝ բոլոր տեսակի քիմիական տարրերն ու միացությունները, որոնք միջավայրի հետ փոխազդեցության մեջ են մտնում, թթուները, հիմքերը, պլաստմասսաներ, շմու գազ, ծծմբի օքսիդ և այլն: Բնական աղտոտման պատճառներն են՝ հրբխային ճայթքումները, երկրաշարժերը, այլ բնական աղետները:

Կենդանիների բազմազանության պահպանությունը

Կենդանիների բազմազանության պահպանությունը Էկոլոգիայի կարևոր խնդիրներից են:Վերջին դարերում անհետացել են

Ձկներ - 30 տեսակ

Սողուններ - 53 տեսակ

Թռչուններ - 130 տեսակ

Կաթնասուններ - 83 տեսակ

[\[https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%A1%D5%BD%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%AB_%D5%AF%D5%A5%D5%B6%D5%A4%D5%A1%D5%B6%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%A1%D5%B7%D5%AD%D5%A1%D6%80%D5%B0\]](https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%A1%D5%BD%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%AB_%D5%AF%D5%A5%D5%B6%D5%A4%D5%A1%D5%B6%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%A1%D5%B7%D5%AD%D5%A1%D6%80%D5%B0)

Կենդանիների բազմազանության, դրանց առանձին տեսակների պահպանության մեթոդներն ու միջոցառումները բազմազան են:Այդ միջոցառումներին կազմակերպված բնույթ տալու նպատակով և դրանց արդյունավետությունը բարձրացնելու համար անհրաժեշտ է նախ և առաջ բացահայտել այն բուսատեսակները և կենդանատեսակները որոնք ոչնչացման վտանգի տակ են,կազմեցին «Կարմիր գրքեր»,որտեղ գրանցեցին հազվադեպ և ոչնչացման եզրին գտնվող կենդանիների համակարգված ցուցակն Է: Բնապահպանական նպատակներով ստեղծվել են արգելոցներ, արգելավայրեր, ազգային պարկեր:

Բույսերի բազմազանության պահպանությունը

Բույսերի բազմազանության պահպանությունը նույնպես Էկոլոգիայի խնդիրներից է: Երկրագնդի բուսական ռեսուրսների կազմում առանձնահատուկ տեղ է գրավում անտառների պահպանությունը: Երկրագնդի կենդանի բուսազանգվածը կազմում է 1770 մլրդ տոննա,որից 1640 մլրդ տոննան,այսինքն 93% բաժին է ընկնում անտառներին: Աշխարհի երկրների մեծ մասում տեղի է ունենում անտառների անխնա շահագործում, անտառների ոչնչացում :Այդ պատճառով անտառային տարածքները տարեցտարի պակասում են: Անտառային տարածքներին մեծ վնաս են հասցնում անտառային հրդեհները: Հրդեհները հանգցնելու համար երբեմն կարիք է լինում միջազգային օգնություն: Հրդեհների պատճառները կարող են լինել մարդկային և բնական:Անտառում աճում են բույսերի և ծառերի բազմաթիվ տեսակներ, որոնք մեծ նշանակություն ունեն մարդկանց համար: Անտառապատ տարածքների կրճատման հետևանքով մթնոլորտում ավելանում է թթվածնի քանակը, որի հետևանքով ավելանում է ածխաթթու գազի քանակը և տեղի է ունենում կլիմայի տաքացում: Անտառահատումները պատճառ են դառնում հողերի Էռոզիայի, որը հանգեցնում է տնտեսական մեծ վնասների, քայքայվում է բնական Էկոհամակարգը, ավելանում են երաշտները: Ուժեղանում է ջրային հոսքը, ավելանում է ջրհեղեղների քանակը:

[Ռ.Ա.Մայիլյան,Ս.Ս.Եղիազարյան,Ն.Յ.Դավթյան<<Էկոլոգիայի և բնապահպանության հիմունքներ>>Էջ109]

Ջրային ռեսուրսները և դրանց Էկոլոգիական խնդիրներ

Ձուրը կյանքի աղբյուր է, ջրի պաշարները սահմանափակ են : Ձրային ռեսուրսների պահպանության կարևոր ուղղություն է ջրի խնայողաբար օգտագործումը: Դա հատկապես մեծ նշանակություն ունի գյուղատնտեսական ոռոգման, քաղաքների և գյուղերի ջրամատակարարման համար, արդյունաբերության տարբեր բնագավառների համար: Այսօր մարդկության առջև ծառայած է նաև խմելու ջրի պահպանության խնդիրը: Երկրագնդի բնակչությունը կենցաղային-տնտեսական նպատակով 1 մարդու հաշվով տատանվում է 300-ից մինչև 700 լիտր մեկ օրում: Դա խոսում է այն մասին, որ ջրի պահպանությունը և խնայողությունը ջրասակավ է երկրներում կենսական և սուր սոցիալ-տնտեսական հարց է, ջրի յուրաքանչյուր բաժակ հաշվառման մեջ է: Շատ շրջաններում այդ արժեքավոր ջրերը տարիներ շարունակ աննպատակ հոսում են և կորչում են աննպատակ:

Խմելու ջրի պահանջարկները գնալով աճում են,իսկ քաղցրահամ ջրերի պաշարները սպառվում են:Աճող քաղաքները պահանջում են իրենց բաժին կենարար ջուրը:1 մլն բնակիչ ունեցող քաղաքի 1օրվա պահանջարկը բավարարելու համար պահանջվում է 0,5մլն խմ ջուր:

Ջրի հիմնախնդիրը լուծելու համար պետք է գործել 3 ուղղություններով.սահմանափակել ստորերկրյա ջրերի պաշարների շահագործումը,ջրի տնտեսում ավելի արդյունավետ օգտագործելու ուղով,ինչպես նաև վերակենդանացնել անցյալում մաքուր,իսկ այժմ աղտոտված բնական ջրավազանները:

[Կյուրվիզ Մելքումյան<<Էկոլոգիայի հիմունքներ>>էջ210,212]

Էկոլոգիական դաստիարակությունը
դպրոցում

Դպրոցում այն կազմակերպում են ակտիվ ուսուցման մեթոդներով; Դասի կազմակերպման հիմնական ձևը տեսական և գործնական պարապմունքներն են: Ուսուցման ձևերից են արտադասարանական պարապմունքները, միջոցառումները, արշավները, էքսկուրսիաները, բուսաբանական և կենդանաբանական այգիները, արգելավայրեր և արգելոցներ: Տարրական դասարաններում երեխաներ բնապահպանական գիտելիքներ ստանում են շրջակա միջավայր, մայրենի լեզվի դասերի ընթացքում: Ավելի բարձր դասարաններում բնագիտությունից, իսկ յոթերորդ դասարանից սկսած կենսաբանությունից, քիմիայից, ֆիզիկայից, աշխարհագրությունից: Ցածր դասարաններում երեխաները մշակում են սենյակային բույսեր, սովորում են ինչպես մշակել ծաղկամանում իրենց աճեցրած բույսերին: Նրանք ջրում են բույսերին, ազատում են մոլադոտերից, ցողում են ջրով, պարարտացնում են, փխրեցնում են հողը: Երեխան տեսնում է իր մշակած բույսի աճն ու զարգացումը, առաջին ծաղիկների բացվելը, պտուղների զարգացումն ու հասունացումը, սկսում է սիրել բույսերին ու բնությունը: Ձևավորվում է սեր գեղեցիկի նկատմամբ, ցուցաբերում է հոգատար վերաբերմունք իր և ուրիշի աշխատանքի նկատմամբ: Գարնանը XI դասարանի աշակերտների հետ կազմակերպեցինք գարնանային ծառատունկ դպրոցի այգում: Աշակերտներին միացան նաև ծնողները; Նրանց կարգախոսն էր ազնվություն ,պարտաճանաճություն, բարեխիճ վերաբերմունք բնության նկատմամբ : Կազմակերպեցինք «Բնապահպանություն թեմայով տեսանյութի դիտումը:

[<file:///C:/Users/User/Downloads/HYPERLINK>

["file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm"](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm) HYPERLINK

["file:///C:/Users/User/Downloads/HYPERLINK](file:///C:/Users/User/Downloads/HYPERLINK)

["file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm"](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm) [վիդեո%252520բնապահ1.htm](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm) HYPERLINK

["file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm"](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm) [վիդեո%252520բնապահ1.htm](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm)

]

Աշակերտները ավելի շատ բան իմացան բույսերի կարևորության ու նշանակության մասին: Դրանից հետո երեխաները որոշեցին, որ իրենց աշխատանքը և ուշադրությունը այգու նկատմամբ պետք է լինի շարունակական; Անընդհատ ջրեցին ու խնամեցին իրենց տնկած ծառեր: Այդ ընթացքում երեխաները ծանոթացան այգում աճող մյուս բույսերի, ծառերի, թփերի հետ: Դրանց մեջ կային շատ օգտակար բույսեր, որոնց մարդը շատ հին ժամանակներից սկսած օգտագործել է որպես դեղաբույս: Կային նաև բույսեր, որոնց մարդիկ օգտագործում են որպես սնունդ: Այգում աշակերտները հանդիպեցին տարբեր տեսակի թռչունների ու գեղեցիկ թիթեռների: Երեխաները սկսեցին ավելի սիրել բնությունը: Աշնանը աշակերտները որոշեցին մաքրել այգին տերևներից ու չոր ճյուղերից: Նրանք շատ մեծ ուրախությամբ մաքրեցին այգին, աշխատանքի ավարտից հետո այգին մաքուր էր ու բարեկարգ; Երեխաների կատարած աշխատանքը մեծ ուրախություն պատճառեց ուսուցիչներին ու դպրոցի շատ աշակերտների, որոնք ցանկացան իրենք էլ մասնակցել այդ աշխատանքներին; Զաջորդ օրը դասերից հետո երեխաները հավաքվեցին և մտածեցին ինչպես վարվել հավաքած աղբի և բույսերի մնացորդների հետ: Նախ աղբը տեսակավորեցին, թուղթը հավաքեցին առանձին աղբամանի մեջ, պոլիէթիլենային տոպրակները, պլաստիկ շշերը առանձին բույսերի մնացորդները առանձին: Աշխատանքը ավարտելուց հետո լույս ընծայեցին պատի թերթ, որտեղ անդրադարձան շրջակա միջավայրի հարցերին:

Աղբի խնդիրը բնապահպանական այն լուրջ խնդիրն է, որի լուծմանը կարող է նպաստել յուրաքանչյուրը:

Իմանանք շրջակա միջավայրի նկատմամբ մեր պարտականությունները:

Կրճատենք աղբի քանակը, ամեն մի իր դեմ նետելուց առաջ մտածենք:

Իմանանք շրջակա միջավայրի մասին տեղեկություն ստանալու ձևերն ու իրավունքները:

Պահանջենք կառավարությունից մասնակցել մեր առաջարկած Էկոլոգիական միջոցառումներին:

Փորձենք լուծել մեր խնդիրները ինքներս:

Երեխաները որոշեցին, որ պետք է նվազեցնեն պլաստիկ շշերի , պոլիէթիլենային տոպրակների օգտագործումը: Նրանք հավաքված թափոնները հանձնեցին ստացած գումարով վերանորոգեցին դասարանը: Աշակերտները շատ մեծ բավականություն ստացան կատարած աշխատանքից:

Էքսկուրսիա-արշավ դեպի Ծաղկաձորի անտառ, արտադասարանական պարապմունք

Որոշեցինք 7-8-րդ դասարանի երեխաների հետ Էքսկուրսիա-արշավ կատարել դեպի Ծաղկաձորի անտառ: Կազմեցինք հարցաշար և անցկացրեցինք հարցում: Էքսկուրսիայի և զբոսանքի ժամանակ անցկացվող զրույցները, բացի իմացական գիտելիքներից, երեխաների մոտ ձևավորեցին որոշակի վերաբերմունք բույսերի և կենդանիների նկատմամբ:

Ինչպես նաև նստեցինք ճոպանուղի,որը բացի տեսարանը վերևից նայելուց և հմայլվելուց,հնարավորություն տվեց տեսնել անտառի խորքում աղբի կույտեր, անխնամ միջավայր,անտարբերություն տարածքի մաքրության,բույսերի խնամքի նկատմամբ:

Էքսկուրսիայից առաջ կազմեցինք հարցաշար, որին երեխաները պատասխանեցին շատ անկեղծ.

Մեր շրջապատի բույսերն ու կենդանիները ունե՞ն արդյոք պաշտպանության կարիք:

Չարցեր աշակերտների հետ

- 1.Կարևոր է՞ արդյոք բնապահպանական դաստիարակությունը երեխաների համար:
- 2.Կարևոր է՞ անտառների պահպանությունը մարդկության համար:
- 3.Չամարում ե՞ք ձեզ բավականին տեղեկացված Էկոլոգիական խնդիրներին:

4. Կարևոր է՞ արդյոք անտառային կենսաբազմազանության պահպանումը մարդու և բնության համար:

5. Անտառային հրդեհները և մասսայական անտառահատումները կարող են վնաս հասցնել անտառներին:

6. Ի՞նչ կառաջարկեք անտառների կենսաբազմազանությունը պահպանելու համար:

Պատասխաններ

Առաջին հարցին դասարանի բոլոր երեխաները պատասխանեցին նույն ձևով. նրանց կարծիքով, այո, բոլոր կենդանիներն ու բույսերն ունեն պաշտպանության կարիք:

Երկրորդ հարցին երեխաները պատասխանեցին այո, բայց չկարողացան բացատրել ինչու՞:

Երրորդ հարցին երեխաները պատասխանեցին՝ այո, անտառների պահպանությունը կարևոր է մարդկության համար:

Չորրորդ հարցին պատասխանեցին՝ ոչ, բավականին տեղեկացված չեն, մի մասն էլ պատասխանեց՝ այո, լավ տեղեկացված է:

Հինգերորդ հարցին երեխաների մի մասը չունեին հստակ պատասխան, մի մասն էլ պատասխանեց՝ այո, կարևոր է անտառի բազմազանությունը մարդու և բնության համար:

Վեցերորդ հարցին երեխաներից մի քանիսը պատասխանեցին՝ ոչ, մի քանիսը համոզված չէին իրենց պատասխանների մեջ, դասարանի մնացած երեխաների կարծիքով այս անտառահատումները և հրդեհները կարող են մեծ վնաս հասցնել անտառներին:

Յոթերորդ հարցին մի քանիսը առաջարկեցին չկտրել ծառերը, չոչնչացնել անտառային բույսերին: Մի մասն էլ առաջարկեց, որ անտառի կենսաբազմազանությունը պետք է պաշտպանվի բոլոր մարդկանց կողմից, մարդիկ պետք է ունենան Էկոլոգիական որոշակի մշակույթ, որպեսզի ճիշտ վերաբերվեն անտառների կենսաբազմազանությանը:

Աշակերտների հետ անցկացրեցինք զրույց անտառների դերի և նշանակության մասին:

Հայաստանը համարվում է անտառներով աղքատ երկիր: Հայաստանի տարածքի միայն 10-% է ծածկված անտառներով: Վերջին տարիներին մարդկանց կողմից անխնայ կատարվող անտառահատումները բերեցին նաև անտառում ապրող շատ կենդանիների, թռչունների ոչնչացմանը: Իսկ անտառի դերն ու նշանակությունը շատ մեծ է ամբողջ մարդկության համար: Անտառները համարվում են երկրագնդի թոքերը, օդը հարստացնում են թթվածնով, արտադրում են ֆիտոցիտներ, որոնք օդը մաքրում են հիվանդություններ առաջացնող բակտերիաներից: Ինչքան շատ անտառներ ունենանք, այնքան օդը մաքուր կլինի: Անտառում աճուն են շատ պտղատու և հատապտղատու ծառեր, ծառերի շատ տեսակներ, որոնք արժեքավոր փայտ ունեն: Անտառը մարդկանց համար համարվում է եկամտի և ապրուստի միջոց: Այդ նպատակով աշակերտները պետք է մասնակցեն անտառապահպան միջոցառումներին: Մեր երկիրը պլանավորված պայթարում է անտառահատումների դեմ: Օդի աղտոտվածությունը առաջացնում է նյարդային, սիրտ-անոթային, շնչառական համակարգերի, տեսողական օրգանների շատ հիվանդություններ: Այդ պատճառով է, որ առողջարանները կառուցվում են այն վայրերում, որտեղ շատ անտառներ կան: Աշակերտներին շատ հետաքրքրեցին անտառին վերաբերող խնդիրները, որոշեցին, որ փայտի փոխարեն կարելի է օգտագործել վառելիքի այլ տեսակներ: Օրվա վերջում երեխաները խնամքով մաքրեցին այն տարածքը, որտեղ իրենք նստել էին, աղբը հավաքեցին ու հեռացրեցին անտառից: Չգուշորեն հանգրեցին կրակը, որը իրենք էին վառել, որպեսզի չդառնա հրդեհների պատճառ: Երեխաները գիտեին ինչպես պետք է պահեն իրենց բնության մեջ, լինեն պատասխանատու և ուշադիր ամեն ծառի ու թփի նկատմամբ: Սովորողների մոտ արդեն կար ձևավորված բնապահպանական մշակույթ: Էթսկուրսիայից հետո երեխաները պատասխանեցին նույն հարցերին:

Առաջին հարցին աշակերտները պատասխանեցին- այո՛: Նրանց
կարծիքով կենդանիներն ու բույսերը ունեն պաշտպանության կարիք:

Երկրորդ հարցին նույնպես պատասխանեցին- այո՛, Բայց արդեն
Նրանց կարծիքով Էկոլոգիական կրթությունը անհրաժեշտ է երեխաների համար, որպեսզի իրենք ճիշտ վերաբերմունք ցույց տան անտառի բույսերին և անտառում ապրող կենդանիներին:

Երրորդ հարցին աշակերտները պատասխանեցին- այո՛, Նրանց
կարծիքով, անտառը մարդկանց համար և՛ սննդի աղբյուր է, և՛ ապրուստի միջոց, և՛
հանգստյան գոտի:

Չորրորդ հարցին աշակերտները պատասխանեցին- այո՛, Նրանք լավ
տեղեկացված են և Նրանց կարծիքով այդ խնդիրները պետք է ավելի շատ մեկնաբանվեն:

Հինգերորդ հարցին բոլորը պատասխանեցին – այո՛: Նրանց
կարծիքով օդը թթվածնով հարստացնողը, փոշուց և միկրոօրգանիզմներից մաքրողը՝
անտառն է:

Վեցերորդ հարցին աշակերտները պատասխանեցին- այո՛: Նրանց
կարծիքով հրդեհների պատճառով կարող են այրվել հարյուրավոր հեկտար անտառներ,
ծխի պատճառով օդը կարող է աղտոտվել շմուկածխաթթու գազերով, կոչնչանան մեծ
թվով կենդանիներ, միջատներ, թռչուններ և այլն: Անտառահատուների պատճառով
կարող է փոխվել նյութերի շրջապտույտը:

Անտառը պաշտպանելու համար երեխաները առաջարկեցին պայթարել ապօրինի
անտառահատումների դեմ, հրդեհների ժամանակ անմիջապես հանգցնել կրակը, թույլ
չտալ որ հրդեհը տարածվի: Անտառների բարիքներից օգտվել չափավոր, այնպես որ
չխախտվի նյութերի շրջապտույտը անտառում, որը ի վերջո կարող է հասցնել
անտառների ոչնչացմանը:

Այսպիսով երեխաների մոտ սոցիալական հարցում անցկացնելուց հետո եկանք այն
եզրակացության, որ երեխաները ձեռք բերեցին բավարար քանակի գիտելիք շրջակա
միջավայրի , անտառի կենսաբազմազանության մասին: Հասկացան անտառի դերն ու
նշանակությունը մարդկության և բնության համար:

Այնուհետև հարցում իրականացրեցի ուսուցիչիչների հետ: Հարցմանը մասնակցեց 15
ուսուցիչ:

Հարցեր ուսուցիչներին

1. Կարևոր է՞ արդյոք Էկոլոգիական դաստիարակությունը աշակերտների համար:

2. Համարում ե՞ք ձեզ տեղեկացված բնապահպանական խնդիրներին:
3. Համարում ե՞ք արդյոք ձեզ բնության անբաժանելի մասնիկը:
4. Կարևոր է՞ անտառի կենսաբազմազանության պահպանումը բնության և մարդկության համար:
5. Ի՞նչ կառաջարկեք անտառների կենսաբազմազանության պահպանման համար:

Պատասխաններ

- 1-ին հարցին ուսուցիչները պատասխանեցին -----այո;
- 2-րդ հարցին -----այո;
- 3-րդ հարցին -----այո;
- 4-րդ հարցին-----այո;
- 5-րդ հարցին -----

Ուսուցիչների կարծիքով անտառի կենսաբազմազանության պահպանման խնդիրները շատ են: Կենսաբազմազանության պահպանմանը պետք է մասնակցեն ո՛չ միայն ուսուցիչները և աշակերտները, այլև համայնքը և պետությունը: Ուսուցիչները առաջարկեցին, որ անտառների բարիքների օգտագործումը պետք է լինի պլանավորված, պետական մակարդակով, որը կնպաստի անտառների և բնության պահպանությանը: Այնուհետև հարցում իրականացրեցի մի խումբ բնագիտական առարկաների ուսուցիչների հետ: Հարցմանը մասնակցեցին 4 ուսուցիչ:

1. Համարում ե՞ք արդյոք ձեզ բնության անբաժանելի մասնիկը:
2. Համարում ե՞ք ձեզ բավականին տեղեկացված էկոլոգիական խնդիրներին:
3. Ձեր դասավանդած առարկայի շրջանակում տալիս ե՞ք արդյոք էկոլոգիական դաստիարակություն:
4. Կարևոր է՞ բնապահպանական դաստիարակությունը երեխաների համար:

5. Համարում ե՞ք արդյոք արտադասարանական պարապմունքները և էքսկուրսիաները բնապահպանական դաստիարակության արդյունավետ միջոց:

1-ին հարցին ուսուցիչները պատասխանեցին այո՛

2-ին.....այո՛

3-ին.....այո՛

4-ինայո՛

5-րդին ուսուցիչների կարծիքով երեխաները բնապահպանական գիտելիքներ ստանում են քիմիայի, ֆիզիկայի, աշխարհագրության, հայ գրականության և մյուս առարկաներից: Այդ գիտելիքների պաշարը նրանց օգնում է արտադասարանական պարապմունքների ժամանակ ցուցաբերել ճիշտ վերաբերմունք բնությանը , գտնել ելքեր, անել առաջարկություններ բնապահպանական խնդիրների վերաբերյալ: Բոլոր ուսուցիչների կարծիքով էքսկուրսիաները և արտադասարանական պարապմունքները արդյունավետ են բնապահպանական դաստիարակության համար:

Եզրակացություն

Հարցում կատարելու ընթացքում եկանք այն եզրակացության, որ երեխաները արտադասարանական պարապմունքների և էքսկուրսիաների,արշավների ժամանակ ձեռք են բերում բավարար քանակի գիտելիքներ շրջակա միջավայրի, անտառի կենսաբազմազանության մասին: Սիրեցին բնությունը, բույսերին, կենդանիներին,հիացան բնության գեղեցիկ տեսարաններով: Իմացան անտառի դերի և նշանակության մասին,որը շատ կարևոր է բնության և մարդկության համար: Ինչպես տեսանք, երեխաները գիտակցեցին բնապահպան գործունեության անհրաժեշտությունը մեր ժամանակներում, որը դարձել է համամարդկային հիմնախնդիր: Ուսուցիչները նույնպես կարևորեցին բնապահպանական

դաստիարակությունը դպրոցում: Երեխանները 12- ամյա կրթության ընթացքում ձեռք են բերում գիտելիքներ, որոնցով ճանաչում են բնությունը. արտադասարանական պարապմունքների ժամանակ ձեռք են բերում փորձնական գիտելիքներ: Այդ գիտելիքները երեխանների մեջ զարգացնում է ուսումնասիրելու, հետազոտելու կարողություններ: Ինչպես պարզվեց, և՛ ուսուցիչները, և՛ աշակերտները կարևորեցին արտադասարանական պարապմունքների և էքսկուրսիաների դերը բնապահպանական դաստիարակության հարցում: Հարցուներ կատարելուց հետո համեզվեցի, որ արտադասարանական պարապմունքների և էքսկուրսիաների ,արշավների անցկացումը շատ կարևոր է աշակերտների բնապահպանական դաստիարակության համար:

Առաջարկություն

Դպրոցական ծրագրից դուրս, հնարավորության դեպքում կազմակերպել բնապահպանական խմբակներ, ներգրավվել ավելի շատ մասնակիցների, տարբեր տարիքային խմբերի, որը հնարավորություն կտա բնապահպանական խնդիրների իմացության և բնապահպանական դաստիարակության ձևավորման:

Օգտագործված գրականություն

<<Շրջակա միջավայր և բնապահպանություն>>-2010թ.Մելանյա Դավթյան

<<Բնօգտագործում և բնապահպանություն>>-1999թ.Ա.Գասպարյան, Ռ.Մկրտչյան

<https://armenpress.am/arm/news/1019571>]:

Ռ.Ռիկլեֆս[Լյուդվիգ Մելքումյան<<Էկոլոգիայի հիմունքներ>> էջ 3]

[\[https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%B2%D5%B6%D5%A1%D5%BA%D5%A1%D5%B0%D5%BA%D5%A1%D5%B6%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6\]](https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%B2%D5%B6%D5%A1%D5%BA%D5%A1%D5%B0%D5%BA%D5%A1%D5%B6%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6)

Վ.Սալադուխին[<<Էկոլոգիայի հիմունքներ >> գլուխ 2 էջ 24]:

Վ.Սալադուխին[<<Էկոլոգիայի հիմունքներ >> գլուխ 2 էջ 24]:

[\[https://www.ecolor.org/hy/news/nuclear-energy/440/\]](https://www.ecolor.org/hy/news/nuclear-energy/440/)

[\[https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%A1%D5%BD%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%AB_%D5%AF%D5%A5%D5%B6%D5%A4%D5%A1%D5%B6%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%A1%D5%B7%D5%AD%D5%A1%D6%80%D5%B0\]](https://hy.wikipedia.org/wiki/%D5%80%D5%A1%D5%B5%D5%A1%D5%BD%D5%BF%D5%A1%D5%B6%D5%AB_%D5%AF%D5%A5%D5%B6%D5%A4%D5%A1%D5%B6%D5%A1%D5%AF%D5%A1%D5%B6_%D5%A1%D5%B7%D5%AD%D5%A1%D6%80%D5%B0)

[Ռ.Ա.Մայիլյան,Ս.Ս.Եղիազարյան,Ն.Յ.Դավթյան<<Էկոլոգիայի և բնապահպանության հիմունքներ>>էջ109]

[Լյուդվիգ Մեյբումյան<<Էկոլոգիայի հիմունքներ>>էջ210,212]

<file:///C:/Users/User/Downloads/> HYPERLINK

["file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm"](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm) HYPERLINK

["file:///C:/Users/User/Downloads/](file:///C:/Users/User/Downloads/) HYPERLINK

["file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm"](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm)վիդեո%2520բնապահ1.htm" HYPERLINK

["file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm"](file:///C:/Users/User/Downloads/վիդեո%252520բնապահ1.htm)վիդեո%20բնապահ1.htm

]

